

ANTIEK EN MODERN GLAS IN NEWARK

ANTIEK EN MODERN GLAS IN NEWARK

Johan Soetens

Veel reizigers vanuit Nederland naar New York zullen waarschijnlijk primair Kennedy Airport als bestemming kiezen.

Persoonlijk geef ik de voorkeur aan het aan de andere zijde van de Hudson rivier gelegen Newark International Airport, dat wat rustiger is en over uitstekende verbindingen met Manhattan beschikt. Ook zijn de vliegtuigen die de diverse maatschappijen op deze route inzetten wat kleiner en daardoor comfortabeler.

Eenmaal geland haasten we ons echter meestal naar de geneugten van 'The Big Apple' en daarmee doen we de stad Newark met 300.000 inwoners, een belangrijke universiteit en spectaculaire hoogbouw toch wat onrecht aan.

In 1666 werd zij gesticht door de oer-conservatieve Connecticut Puritans als 'New Ark of the Covenant' en het is altijd een plaats gebleven waar immigranten zich gemakkelijk konden vestigen. Er bestaan hele wijken waar uitsluitend Portugees of Spaans wordt gesproken. De sociale verschillen voerden ook tot grote spanningen. Berucht zijn de door bruut politieoptreden uitgebroken 'riots' van juli 1967 met 26 doden, 1500 gewonden en 10 miljoen dollar schade als gevolg.

Newark beschikt over het grootste museum van de staat New Jersey, ondergebracht in een aantal gebouwen die van buitenaf gezien weinig eenheid vertonen maar die van binnen harmonieus met elkaar verbonden zijn. Eén daarvan is het vroegere uit 1840 stammende woonhuis van de ooit bekende brouwersfamilie Ballantine. Het complex huisvest een schitterende collectie Aziatische kunst. De vitrines, vol met verfijnde Japanse, Chinese en Koreaanse voorwerpen laten bij de bezoeker het schuldige gevoel achter er te vlug langs gelopen te zijn en de collectie Tibetaanse kunst is van dusdanig hoog niveau dat zelfs de Dalai Lama er een bezoek aan heeft gebracht. Onze aandacht gaat echter primair uit naar de collectie Egyptisch, Grieks en Romeins glas, smaakvol gehuisvest

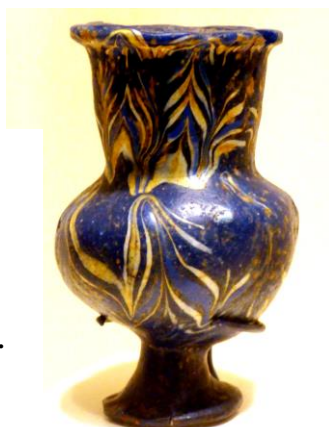

in enkele bescheiden ruimten waarin men zich gemakkelijk een middaglang in de schoonheid daarvan kan verliezen. Het grootste deel van wat hier te zien is werd in 1950 gedoneerd door de weduwe van de uit Stuttgart afkomstige industrieel Eugene Schaefer die in 1895 samen met zijn broer een chemisch bedrijf begonnen was in het ten noorden van Newark gelegen Maywood. Hij had een levendige belangstelling voor antieke kunst, kocht in 1920 een grote collectie antiek glas, brons en ceramiek van zijn landgenoot Hermann Balz en in 1922 de collectie van de het jaar daarvoor overleden zanger Enrico Caruso. Hij bleef aankopen en verzamelen in een tijd dat resultaten van opgravingen in het Midden Oosten nog moeiteloos hun weg naar Amerika konden vinden.

*Van links naar rechts;
Egyptisch (zalf?)vaasje. H. 9 cm.
Midden 14e/laat 13e eeuw V.Chr.*

*Zeldzaam vaasje in de vorm van
een granaatappel. H. 10,5 cm. D.
7,5 cm. Egyptisch, 12e eeuw V.Chr.*

*Alabastron, H. 15,8 cm.
Grieks, ca. 550-400 V.Chr.*

INSTITUTED JANUARY FIRST 1883 TERMS CASH Goods Delivered only on Presentation of a Receipted Bill

AAA
M *August Schacht* NEW YORK 1923

TO THE AMERICAN ART ASSOCIATION, MANAGERS
THOMAS E. KIRBY AMERICAN ART GALLERIES, THE MADISON AVENUE BLOCK, 461 TO 471 STREET
GUSTAVUS T. KIRBY Entrance and address: 30 East 57th Street

Purchases at the Public Sale of *Caruso Collection*

6	Jug	17.50
17	Alabastron	6.50
18	Bowl	2.00
28	Tace	1.50
31	Bowl	5.00
34	Askos	11.50
38	Alabastron	2.00
39	Jug	2.00
43	Vase	5.50
45	Bottle	5.50
54	Amphora	2.00
56	Bottle	2.00
60	Flask	1.50
68	Jar	5.50
70		2.00
82	Lechydron	10.00

PAID

Van links naar rechts; Alabastron met verenpatroon.
H. 11,4 cm. 4e-3e eeuw V. Chr.

Schenkkan, H. 8,3 cm. 6e-5e eeuw V. Chr.

Late Amphoriskos, H. 13,8 cm. Afkomstig uit de Caruso collectie. 1e eeuw V. Chr. Een voorbeeld van zandkernglas juist vóór de uitvinding van de blaaspijp.

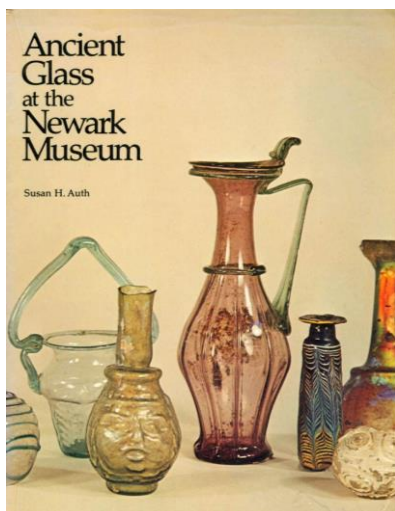
Alabastron-vormig schenkkannetje. H. 15,5 cm.

4e-3e eeuw V. Chr. Waarschijnlijk eerst gevormd als een alabastron en daarna voorzien van hengel en schenktuit.

Links; Aankoopnota, maart 1923, van glas uit de Caruso collectie. De prijzen lijken om te smullen maar moeten wel gerelateerd worden aan het weekinkomen van een arbeider uit die dagen; ca. \$ 12,-

Links: Door slumping gevormde schaal, D. 14,7 cm. Groeven zijn met een graveerwiel aangebracht. Grieks/Hellenistisch. 2e tot vroeg 1e eeuw V. Chr. In Tel Anafa, Noord Galilea, is de locatie van een glasblazerij gevonden met fragmenten van 6000 van dit soort schalen. Rechts; Op een draaischijf gemaakte schaal, Hellenistisch, 2e-tot vroeg 1e eeuw V. Chr. Gevonden in Zuid Italië maar afkomstig van de oostelijke Middellandse zee kust of Egypte (Alexandrië).

Van de duizenden door Schaefer verworven artifacten bestaat meer dan de helft uit glazen voorwerpen. Waar die allemaal vandaan kwamen is slechts gedeeltelijk te achterhalen want Schaefer hield dat slecht bij. Bekend is zijn relatie met Azeez Khayat, een Libanees die als jonge man naar Amerika emigreerde en die later een groot stuk land kocht in de buurt van Haifa, dat toen nog onder Brits mandaat viel. Daar groef hij zoveel antieke voorwerpen op dat hij van de opbrengst er van kon leven. Een groot deel van die vondsten werd door Eugene Schaefer aangekocht.

In 1976 publiceerde The Newark Museum een catalogus van de Schaefer collectie, geschreven en samengesteld door Susan H. Auth. Tot nu toe is dit de enige bestaande beschrijving. Dit inmiddels veertig jaar oude boek van 235 pagina's is nog altijd een waardevol naslagwerk maar helaas overwegend in zwart/wit uitgevoerd. Kleurendruk was in die jaren nog een duur procedé.

Ik deel hier daarom graag de door mij gemaakte opnamen met de lezer.

Bij het samenstellen van dit artikel heb ik de indeling in hoofdstukken van Susan Auth gevolgd. Wie meer wil weten raadplege haar boek.

Rechts; Schaal gemaakt van spiraalvormige glaskoorden in drie kleuren. D. 9,5 cm. H. 4,4 cm. Vroeg 1e eeuw. Mogelijk Rome of Alexandria.

Met de klok mee; vijf millefiori kommen uit de 1e eeuw, respectievelijk; D. 8,8 cm. H. 3 cm. Gevonden nabij Homs, Syrië; Kom met rood, groen en geel. D. 9 cm. H. 3,8 cm. Gevonden nabij Damascus; Kom, D. 9,7 cm. H. 4,5 cm. 1e helft 2e eeuw; Ondiepe schaal, 1e eeuw. D. ca. 8 cm; Schaal, H. 3,8 cm. D. 9 cm. 1e eeuw. Gevonden bij Damascus.

Susan Auth wijdt een speciaal hoofdstuk aan in een vorm geblazen of deels met behulp van een vorm geblazen voorwerpen en dat voorbeeld volg ik hierbij. Het eerste wat de bezoeker opvalt en dat dan ook in de vitrine van het cijfer 1 is voorzien is de helder lichtgroene Ennion cup, geblazen in een vierdelige vorm (drie verticale delen en een bodemplaat) zoals U in het artikel van Hans van Rossum hebt kunnen lezen. (Glashistorisch tijdschrift 138, 3e kwartaal 2014) en voorzien van de tekst 'Ennion Epoesen'; Ennion maakte het.

ΕΙΣΕΛΘΩΝ
ΑΑΒΕ

ΤΗΝΝΕΙΚΗΝ

Ennion cup. 1e eeuw. H. 6,3 cm. D. 8,8 cm.

Links; Lichtgroene beker uit de 1e eeuw, geblazen in een drie-delige vorm. H. 6,5 cm. D. 8,4 cm. De tekst rond de gehele beker (onderbroken door zegekransen en palmtak) luidt 'Treed binnen en grijp de victorie'. Rechts; Beker uit een drie-delige vorm (twee staande delen en een bodemplaat) met op halve hoogte een rondlopende tekst; Grijp de Victorie'. Midden tot laat 1e eeuw. H. 7 cm. D. 6 cm. Onder; Beker, H. 9,7 cm. D. 7 resp. 4 cm. met ingegraveerde lijnen. 2e helft 1e – vroeg 2e eeuw.

ΑΑΒΕ ΤΗΝ ΝΕΙΚΗΝ

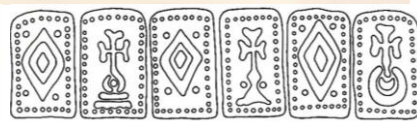
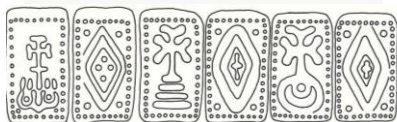
Twee Lotusknop bekers, symbool van zuiverheid. 1e eeuw. Geblazen in een vorm bestaande uit twee verticale delen en een bodemplaat. Links; H. 20,7 cm. D. 9,4 tot 5 cm. Rechts; H. 11,8 cm., D. 6,3 tot 3,8 cm. Vooral de grote beker moet een indrukwekkend stuk tafelgerei zijn geweest tijdens de maaltijd.

Drie z.g. kopflesjes, 3e – 4e eeuw. Links; geblazen in een tweedelige vorm. H. 14,5 cm. De vormnaad is gemaskeerd met een bladmotief.

Midden; Zeldzaam sprenkelflesje met vier koppen, geïriseerd en verweerd waardoor de groteske maskers niet goed zichtbaar meer zijn. H. 9 cm. Laag in de hals is een venauwing aangebracht.

Rechts; Dubbel kopflesje, ook wel als Janusflesje aangeduid, van donker purperkleurig glas. H. 8,1 cm.

Links boven; Pyxis (potje voor cosmetische doeleinden) met deksel. Diep blauw glas. H. 5,5 cm. D. 5,3 cm. Gemaakt naar een voorbeeld in zilver.

Syrië, 1e helft 1e eeuw.

Links; Zeshoekig in een vorm geblazen potje, uitgewerkt tot een glazen hengselmandje. 6e eeuw. Totale hoogte 16,8 cm.

Boven; twee vormgeblazen zeshoekige Pelgrimsflesjes voorzien van Christelijke symbolen zoals deze laat 6e – vroeg 7e eeuw voor Pelgrims werden gemaakt voor het bewaren van heilige olie e.d. H. ca. 15 cm.

Links boven; Drie prachtig geïriseerde objecten, 1e eeuw; schenkkannetje met hengel en duimrust H. 12 cm.; Unguentarium, H. 10 cm; Flacon van diep blauw glas met Draadversiering. H. 9 cm. Rechts; Schenkan, versierd met glasdraad en met blauw/groen hengel. 4e eeuw. Afkomstig uit de Palestijnse gebieden. H. 24 cm.

Het werd door Schaefer verworven uit de Caruso collectie.

Onder links; Fles met wijde buik, waardoor de fles ondanks de smalle standing stabiel is. Blauw/groen glas. 3e eeuw. Geïriseerd. H. 12,cm.

Rechts; Schenkfles, versierd met een netwerk van lijnen en een tekst in twee lagen. Laat Romeins (4e eeuw).

Aanwinst 1985, dus geen deel van de Schaefer collectie.

Met de klok mee; Kan met nauwe hals, groen en paarsachtig glas met geel/groenig hengsel. H. 11,3 cm. 1e eeuw. Voormalige Caruso collectie; Achtkantige schenkfles, deels met behulp van een vorm geblazen. 1e – 2e eeuw. Donker olijfgroene voorraadfles, 4e eeuw. H. 18 cm. Het model stamt uit Egypte maar wordt ook gevonden in Syrië en in het westen van het Romeinse rijk, met name Duitsland.

Platte, z.g. Pelgrimsfles, oorspronkelijk rond geblazen en daarna plat gedrukt. H. 22,3 cm. D. 17,5 cm. Pontilmerk. Laat Romeins-Byzantijns;

Rhyton (drinkhoorn) op voet, blauw/groen glas. H. 17,7 cm. 2e helft 1e – vroeg 2e eeuw. De tuit is gebroken: misschien doelbewust. Susan Auth refereert aan een Pompeiaans fresco met een scene waarop iemand uit zo'n rhyton wijn in zijn mond giet;

As-urn, H. 29,3 cm. Laat 1e – vroeg 2e eeuw. Westerlijk Romeinse rijk.

De urn is voorzien van een deksel, gemaakt van de bodem van een andere urn.

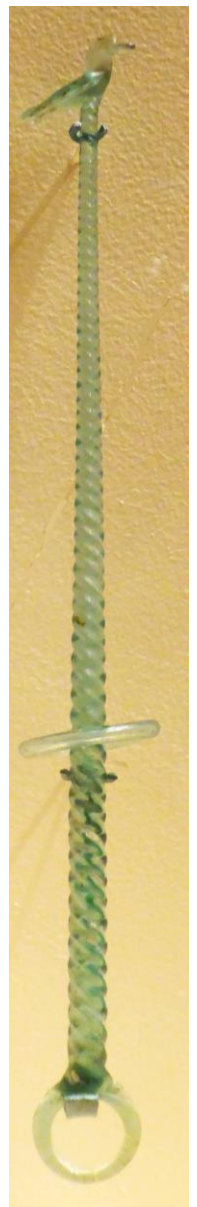

Geheel boven; Twee Ribbenschalen, 1e eeuw. Links; H.6 cm. D. 12,5 cm. Rechts; H. 4,3 cm. D. 13 cm.
 Hierboven; Met glasdraden gedecoreerde pot, oorspronkelijk met deksel. Donker bruin glas. H. 10 cm. 4e eeuw,
 Syrië/Palestina.
 Vormgeblazen kom met honingraatmotief. Verworven in 1998, dus geen onderdeel van de Schaefer collectie evenmin als
 de onderstaande objecten.
 Amathystkleurige schaal, vormgeblazen, 1e eeuw V.Chr.- 1e eeuw A.D.
 Vormgeblazen beker met wijnrank en klimopmotieven, 1e eeuw.

Boven; Groot model (H. 15,5 cm) unguentarium.
5e eeuw. Geelachtig groen glas met blauwe draden.;
Balsamarium van blauw glas met blauw/groen hengsel.
4e – 5e eeuw;
Viervoudig balsamarium, oorspronkelijk voorzien van een
hengsel. H. 13,3 cm. De oorspronkelijke spatula waarmee
het ogenzwart e.d. kon worden opgelepeld is nog aanwezig.
Midden; Inktpot van blauw en wit glas. H. 7cm.
1e eeuw. Afkomstig uit de Enrico Caruso collectie.
Spatula van blauw/groen glas met een vogelfiguur
(boodschapper van de goden) aan het uiteinde. H. 23,6 cm.
De glazen ring diende om het unguentarium af te kunnen
sluiten.
Onder; Balsamarium, geelachtig en blauw glas. 4e eeuw.
Aryballos met bronzen hengsel H. 7,9 cm. 1e-2e eeuw.

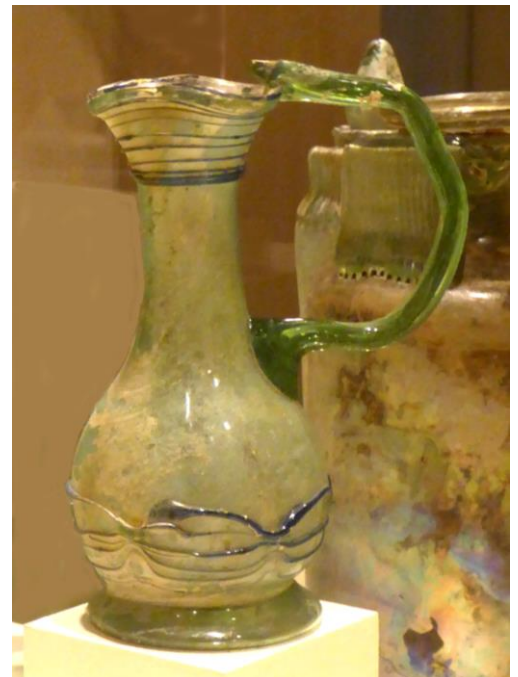

Fles, H. 18,2 cm. Bijna kleurloos glas met blauwe draden. De lange nek is typisch voor productie in de 6e-7e eeuw.
Drinkbeker met oren gemaakt van een dikke, gedraaide glasdraad.
Model gerelateerd aan de 'skyphoi', dubbelorige metalen bekers, o.a. gevonden in Pompei. 1e eeuw.
Potje van geel/groen glas met zigzag draad versiering. H. 9,6 cm. Syrië of Palestina, 4e-5e eeuw.
Een 'Patera'; (schaal met handvat)
D. 20 cm. H. ca. 7 cm. 4e-6e eeuw.
Dergelijke schalen werden gebruikt om na de maaltijd de handen te wassen. Bij de schaal hoort een schenkan (H. 18,2 cm.) met hetzelfde motief gedecoreerd, maar waarschijnlijk niet van dezelfde glasblazer. De set kan ook bedoeld zijn geweest om plengoffers te brengen aan de goden.
Zie ook de omslagfoto.

Sprenkelflesje met een vernauwing in de hals zodat de inhoud druppelsgewijs kon worden gedoseerd. H. 8,7 cm. 3e-4e eeuw.
De aangebrachte versiering wordt wel aangeduid als visvinnen motief en werd verkregen door het nog hete glas van de zojuist gereedgekomen flacon uit te knippen. Op eenzelfde wijze zijn de elegante voetjes aangebracht.

Lezers die het tot zover met mij hebben uitgehouden willen nu waarschijnlijk wel naar de uitgang en op weg naar de verlokkingen aan de overkant van de Hudson River, maar ik houdt U toch nog even vast want er staat niet voor niets 'Antiek én modern glas' boven dit artikel.

Het Newark museum bezit namelijk ook een fraaie collectie studio glas en daar wil ik U toch even mee naar toe nemen al was het alleen maar om het schokeffect daarvan in vorm en kleur te ondergaan.

Studioglas, of Vrij Glas werd ontwikkeld in Amerika in de jaren 1960. Gangmakers waren de glastechnicus Dominick Labino en Harvey K. Littleton, geboren in Corning, in 1922. Diens vader was vice president van de Corning Glass Works en dat bracht hem er bijna automatisch toe om van keramisch kunstenaar over te stappen naar dat van glaskunstenaar. In die jaren was er groot ongenoegen onder zijn vakgenoten om het feit dat zij volkomen afhankelijk waren van de faciliteiten die hen al of niet geboden werden door de bestaande glasfabrieken. Ook in ons 'eigen' Leerdam was dat zo. Labino en Littleton introduceerden een

kleine glasgestookte oven waarvoor het gemeng in voorbewerkte vorm werd aangeleverd. In 1962 hielden zij een workshop voor glasblazers in Toledo, Ohio met het doel heet glas te introduceren bij kunstenaars als materiaal voor moderne kunst. Deelnemers waren o.a. de glaskunstenaars Dale Chihuly en Marvin Lipofsky die beide de Studio Glasbeweging een enorme impuls zouden geven. (Voor wie de verschenen nummers bewaard heeft; in DOF 122, 3e kwartaal 2010 hebben we aan Chihuly een artikel gewijd).

**Boven; Dominic Labino (1910-1987);
Vaas, 1963**

**Rechts; Marvin Lipofsky (1938)
Sculptuur, 1965**

**Dale Chihuly (1941); 'Permanent Blue Macchia with Cadmium
Orange Lip Wrap (1986).**

In 1965 waren twee deelnemers van zo'n workshop Sybren Valkema, ooit leraar aan de Leerdamse Glasschool en verbonden aan de Rietveldacademie en Willem Heesen. Valkema introduceerde dit type oven in Nederland en werd daardoor de vader van de ontwikkeling van het Studioglas. Het bood Willem Heesen de mogelijkheid de Leerdamse fabriek te verlaten om zich als vrije glaskunstenaar te vestigen in het vroegere stoomgemaal 'De Oude Horn' in Ackoy.

In Nederland staan een aantal van deze glasovontjes, allen geleverd en geïnstalleerd door Durk Valkema, zoon van Sybren, directeur van de Stichting 'Vrij Glas' aan de Hemkade in Zaandam, waar alleen al zes van deze ovens in bedrijf zijn en waar lessen kunnen worden gevolgd.

Studio glas, of Vrij glas, is een wereldwijde stroming geworden met waarschijnlijk het zwaartepunt in de Noord-Amerikaanse stad Seattle, waar vele tientallen studioglas ovens staan en waar onder andere de beroemde kunstenaar Dale Chihuly werkt in zijn aan het Lake Union gelegen studio 'The Boathouse'.

In wezen is er niet zoveel verschil tussen de Romeinse glasblazers met hun kleine oventjes en de moderne beoefenaars van Studio- of Vrij Glas. Echter; de laatste hebben de duizenden jaren bestaande traditie om van glas al of niet luxe gebruiksvoorwerpen te maken omgebogen naar het creëren van kunstobjecten.

Rechts; Paul Stankard (1943); Twee aan de glasvlam gemaakte presse papiers, 1984. Stankard is een van de bekwaamste kunstenaars op dit gebied. De glazen bloemen lijken zó uit de natuur geplukt.

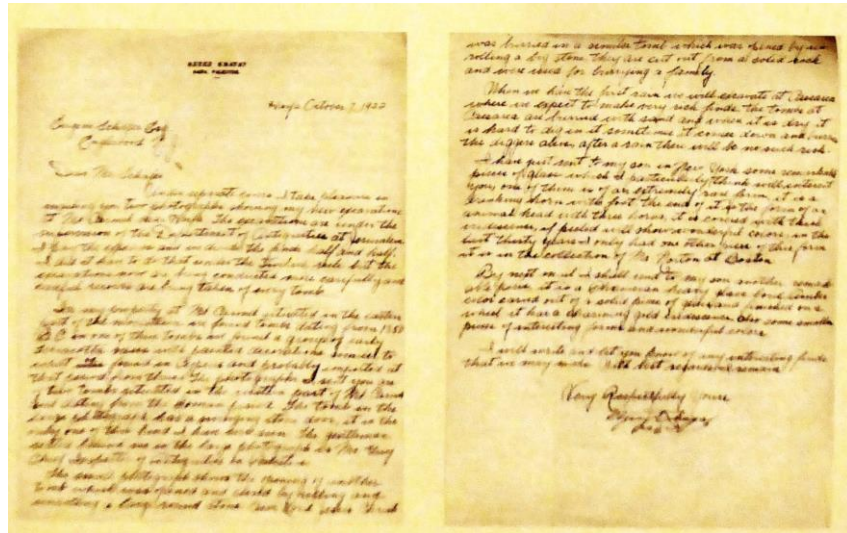
Onder; Toots Zynsky (1951); Tierra de Fuego, 1989. Zynsky ontwikkelde zelf een apparaat om glasdraden te maken en smelt die samen alsof ze met een verfkwast zijn aangebracht.

GLASS IN THE NEWARK MUSEUM SUMMARY

Visitors to New York City will rarely plan a visit to the nearby city of Newark, even if they landed at the comfortable, well-equipped Newark International Airport. In that case they will miss the opportunity to see the beautiful collection of Asian arts including the most distinctive collection of Tibetan Art in the Western Hemisphere. Even the Dalai Lama thought it worthwhile to give it the attention of three long visits.

The museum is housed in an assembly of buildings that, seen from the outside, have little to do architecturally with each other, however, the interior is an harmoniously unit. One of the buildings is the former residence of the Ballantine brewers family that is completely furnished in its original Victorian style.

Above; Jug with mold-blown body.
H. 11,8 cm. Mediterranean coast, 3rd-4th century A.D.

Left; Letter from Azeez Khayat to Eugene Schaefer, Haifa, October 7, 1922;
'I take pleasure in mailing you two photographs showing my excavations at Mt. Carmel near Haifa. The excavations are under the supervision of the Department of Antiquities at Jerusalem. I pay the expenses and we divide the finds half and half'

In 1950, through the generosity of his widow, the entire collection of ancient glass, collected by the industrialist Eugene Schaefer (1874-1950) was donated to the Newark Museum. Born in Germany, he came to New Jersey in 1895 where he established a chemical factory. He had a passion for ancient art and, in 1920, bought the entire collection of antique glass, bronzes and ceramics from his countryman Hermann Balz and, in 1922, 58 glass objects from the collection of the late singer Enrico Caruso. At the time of his demise, his collection consisted of several thousand items, half of which were glass objects, acquired from several dealers and from auctions. The greatest number of purchases he made was from Azeez Khayat, a native of Libanon who had bought property near Haifa in what was first Turkish territory and then belonged to the British mandate Palestine.

Above; Mold-blown cup, yellow/green glass with eight cut ovals. 1-3rd century A.D.
Left: Cylindrical Bottle with stopper. H. 20,5 cm. Found at Olbia, 1915; 1e-3rd century A.D.
Cylindrical Bottle, iridescences. H. 28,1 cm. Late 1st-2nd century A.D.
Square Bottle, H. 15 cm. 1st-2nd century A.D. Found in Cologne.

In the course of the years the collection has been enlarged by gifts and purchases, some of those made by the Members' Fund.

In striking contrast with the ancient glass collection, the museum shows a number of colourful glass objects from the 'Studio Glass' or 'Free Glass' movement that developed in America during the 1960's when Dominick Labino and Harley Littleton invented a small glass furnace that could be fired with natural glass. It enabled followers of plastic art to create glass objects without being dependent on the facilities (and goodwill) of glass factories. In a sense, these artists do the same as their Roman predecessors with their small furnaces. However, where those craftsmen always had the practical usefulness of their work in mind, the Studio Glass artists can concentrate solely on the creation of artworks.

